

Oktatási, képzési reform a katasztrófavédelem területén

Nagy Zsolt

Győr-Moson-Sopron Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, Győr

nagyzsolt105@gmail.com

A tűzoltás már az ókorban is megkívánta, hogy olyanok végezzék, akik tisztában voltak a beavatkozás szabályaival, a mentés és az elhárítás legfontosabb ismereteivel. A tűzoltó-társadalom minden bevetés, esemény alkalmával újabbnál újabb helyzetekkel találja magát szemben. Napjainkban az egyre jobban előtérbe kerülő katasztrófavédelmi feladatok fontossága szükségessé tette a szervezet újraformálását. Erre nagy hatással volt a tiszai és a dunai árvíz, valamint a Kolontár-Devecser ipari katasztrófa is. A megváltozott jogszabályi háttér, a feladatrendszer átalakulása, bővülése tette szükségessé a képzések megreformálását, amely változásokat indikált a megújult szervezet képzéseiben is. A szervezeti változások ugyancsak befolyásolták a rendszer kialakítását.

A jogi környezet és a megfelelő szervezeti struktúra mellett a képzés, és a szakmai színvonal bármely szervezet lehetőségeit erősen befolyásolja, és ez nem lehet másképpen a katasztrófavédelem képzési rendszerében sem. A katasztrófavédelem területén belül a tűzoltóképzés hazánkban egy többlépcsős képzés, amelynek egy része államilag jóváhagyott, az Országos Képzési Jegyzékben szereplő képesítést ad, másik része jogszabályi felhatalmazás alapján biztosítja a katasztrófavédelmi szakemberek számára a feladataik ellátását.

A katasztrófavédelem szervezetében bekövetkezett jogszabályi változások alapján kijelenthető, hogy a képzési rendszer jelentős mértékben módosult, és folyamatosan új távlatokat nyit a katasztrófavédelmi képzés területein.

Az új egységes belügyi moduláris képzési rendszer 2012-ben a Katasztrófavédelmi Oktatási Központban (továbbá KOK) indult. A reformok a KOK oktatásaiba már beépültek, a kurzusok az új jogszabályi követelményeknek megfelelően folynak. Az új törvények alapjaiban módosították a katasztrófavédelem jogi hátterét. A képzések átalakításánál a fontos irányelveket törvények és jogszabályok határozták meg.

A legfontosabb jogi szabályozók

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény
- A hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak szakmai képesítési követelményeiről és szakmai képzéseiről szóló 10/2008. (X. 30.) ÖM rendelet
- A rendvédelmi szervek egységes moduláris alapú képzési rendszerének kialakításához szükséges intézkedésekről szóló 1282/2010. (XII. 15.) Korm. határozat

A jogszabályi háttér módosításai, a képzések átalakítása alapján elvárható, hogy a katasztrófavédelem egységesítése után a képzés is összehangolt legyen. Így az egyes rendvédelmi szervek felépítése és képzési rendszere is hasonló szerkezetűvé válik. A megfelelő szaktudású személyi állomány felkészítése érdekében, a tanintézet összehangolt és szervezett képzési szisztémát kívánt teremteni, melynek során már a megszerzett ismeretek beszámítódnak, és egy magasabb szintű képzésben jó alapját képezik az új ismereteknek.

A moduláris szerkezet a katasztrófavédelmi képzésben azt jelenti, hogy az azonos szakmai területek közös tudásanyagát mostantól ugyanaz a követelménymodul tartalmazza. Így, aki egy szakma megszerzése során sikeres vizsgával teljesített egy bizonyos modult, annak nem kell abból ismét vizsgáznia, és a második szakterület tanulásakor felmentést kaphat a tananyag egy - az első szakma keretében már megismert - része alól is.

A moduláris rendszer előnyei ismertek: az átjárhatóság biztosítása elágazásokkal, a párhuzamosan oktatótt anyagrészek egyes képzéseknél összevonhatóak, és ez által a szakképzési rendszer rugalmassága nő. A tűzoltó szakképzés – hasonlóan a rendvédelmi szerveknél szükséges egyéb szakképesítésekkel – egységes ún. Rendvédelmi alapozó modullal kezdődik.

A moduláris rendszer a katasztrófavédelemben

Egységes rendvédelmi alapozó modul

A képzés során a tűzoltó jelöltek a rendészeti szakiskolákban – az ország több pontján – tanulják meg szakmájuk közös alapjait (úm. rendvédelmi-, szolgálati-, informatikai-, alaki-, fegyverismeret, valamint fizikai fejlesztés és az identitás kialakítása). A három hónapos modul első két hónapjában általános rendészeti alapismeretek tanítása zajlik, az utolsó hónapban pedig a szakági általános alapok oktatása. A sikeres modulzáró vizsga a további képzés megkezdésének feltétele. Ezt követően specializált képzés keretében először Tűzoltó II., majd Tűzoltó I. (rész) szakképesítést szereznek.

Tűzoltó II. rész-szakképesítés

Ezen modul bemeneti követelménye a Rendvédelmi alapozó modul sikeres elvégzése, érettségi bizonyítvány, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság. A tűzoltó II. rész-szakképesítés moduljának végeztével modulzáró vizsgát kell tenni, amelyet egy szakmai vizsga követ. Ezek után a hallgató már jogosult beosztott tűzoltó beosztásban dolgozni. A tanfolyam két hónapos időtartamú. A képzés célja: valamennyi hivatásos tűzoltó számára biztosítani az azonos szintű szakmai felkészültséget egyéni, vagy egy beavatkozó rajban történő feladat végrehajtáshoz. A képzés időtartama: 656 óra.

Tűzoltó I. szakképesítés

A képzés megkezdésének bemeneti követelménye a tűzoltó II. rész-szakképesítés megszerzése, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság és az érettségi bizonyítvány megléte. Ennek a végzettségnek a megszerzése lehetőséget biztosít magasabb rendfokozat eléréséhez, továbbá az előző rész-szakképesítéssel betölthető beosztásoknál fontosabb, speciális felkészültséget nyújt az alapfeladatot ellátó tűzoltók számára. A képzés időtartama: 283 óra.

Tűzoltó szerparancsnok szakképzés

Ezen modul teljesítésének bemeneti feltételei a Tűzoltó I. szakképesítés megszerzése, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság, továbbá legalább két éves szakmai gyakorlat szükséges. A hat hónapos szakképzést sikeresen elvégző hallgatók tűzoltás és műszaki mentés vezetésére alkalmassá válnak. Az oktatási intézmény felvételi vizsgát szervez, amelynek írásbeli részén a középiskolai matematika és kémia ismeretek számonkérése történik meg, ezen felül pszichológiai és erőnléti felmérés is vár a jelentkezőkre. A képzés időtartama: 804 óra.

Tűzoltósági referens

Ezen oktatási egység a Tűzoltó szerparancsnok képzést elvégzettek számára induló három hónapos képzés, amely további beosztások betöltésére jogosít fel. Felsőfokú szakképzettséget igazol. A képzés célja a szerparancsnoki, a szolgálatparancsnok-helyettesi és a technikai eszköz üzemeltetői képesítés biztosítása. Egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság illetve tűzoltó szerparancsnok szakképesítés megszerzése szükséges bemeneti feltételként. A képzés időtartama: 300-500 óra. A képzési program jelenleg kidolgozás alatt (a képzési program a kidolgozás után a KOK Tanulmányi Osztályán előzetes egyeztetés alapján lesz megtekinthető).

Katasztrófavédelmi szakelőadó

A katasztrófavédelmi szakelőadóin a végzett szakemberek legyen képes irányítás mellett részfeladatokat ellátni a katasztrófák megelőzésében, a katasztrófák elhárítására való felkészülésben, a katasztrófák elleni védekezésben és a következményeik felszámolásában, ellenőrzésében. Bemeneti feltételekként érettségi bizonyítvány szükséges. A képzés időtartam: 500-800 óra.

Katasztrófavédelmi referens

A katasztrófavédelmi referensi képzés célja, hogy a referens legyen képes önállóan, vagy előjárói felügyelet mellett katasztrófavédelmi, polgári védelmi, iparbiztonsági feladatokat ellátni. Bemeneti feltételként a katasztrófavédelmi szakelődő szakképzés megléte elengedhetetlen. A képzés időtartama 200 – 300 óra.

Rendészeti szervező tűzvédelmi szervező szakirány

A képzés legfontosabb célja, hogy már felsőfokú állami képesítéssel rendelkező a katasztrófavédelem rendszerébe szakmai beosztásba kerülők részére felsőszintű szakmai képesítést biztosítson. Bemeneti feltételek: felsőfokú végzettséget tanúsító oklevél, egészségügyi, pszichológiai, és fizikai alkalmasság. A képzés időtartama 1400 óra. Az állami felsőfokú, nem szakirányú végzettséggel rendelkező tisztjelöltek egy éves képzése. Bemeneti követelmény az állami felsőfokú végzettség és a rendvédelmi alapozó modul elvégzése.

Rendészeti szervező katasztrófavédelmi szervező szakirány

A képzés célja felsőfokú állami képesítéssel a katasztrófavédelem rendszerébe szakmai beosztásba kerülők részére felsőszintű szakmai képesítés biztosítása. Bemeneti feltételek a felsőfokú végzettséget tanúsító oklevél, egészségügyi, pszichológiai és fizikai alkalmasság. A képzés időtartama 1400 óra. Az állami felsőfokú, nem szakirányú végzettséggel rendelkező tisztjelöltek egy éves képzése. Bemeneti követelmény az állami felsőfokú végzettség és a rendvédelmi alapozó modul elvégzése.

Rendészeti szervező iparbiztonsági szervező szakirány

A képzés elsődleges célja a felsőfokú állami képesítéssel a katasztrófavédelem rendszerébe szakmai beosztásba kerülők részére felsőszintű szakmai képesítés biztosítása. Az iparbiztonsági szakirány egy új képzés a katasztrófavédelem területén. Bemeneti feltételek a felsőfokú végzettséget tanúsító oklevél, egészségügyi, pszichológiai és fizikai alkalmasság. A képzés időtartama 1400 óra. Az állami felsőfokú, nem szakirányú végzettséggel rendelkező tisztjelöltek egy éves képzése. Bemeneti követelmény az állami felsőfokú végzettség és a rendvédelmi alapozó modul elvégzése.

kreditrendszer létrehozásával is támogatja a közszolgálati, rendvédelmi, hivatásos állományúak képzését. A Nemzeti Együttműködési program a közbiztonság erősítését kívánja megcélózni. Tekintettel arra, hogy a képzési rendszer a karrierpálya fontos része, ezért a rendvédelmi szervek képzésének átalakítása, megújítása indokolt. A katasztrófavédelmi szerveknél fellépő létszámhiány és a fluktuáció pótlására biztosítani kell a hivatásos állományú, szakmai ismeretekkel rendelkező, szolgálatot vállalók képzését. A moduláris képzések szorosan kapcsolódnak a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásához. Ennek a rendszernek az infrastruktúráját 2012. január 1-ig kellett meghatározni. Már 2010-ben elkezdődtek azok az intézkedések, amelyekkel a jelenlegi új moduláris képzési rendszert sikerül kialakítani.

„A Kormány a honvédelmi és katonai felsőoktatást végző Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a rendvédelmi és rendészeti felsőoktatást képviselő Rendőrtiszti Főiskola és a Budapesti Corvinus Egyetemtől különváltó, a közigazgatási felsőoktatást alaptevékenységként folytató Közigazgatástudományi Kar egyesülésével – a három intézmény hagyományainak megőrzése mellett, a szorosabb oktatási és kutatási együttműködés, valamint a hatékonyabb működtetés érdekében – elrendeli a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozását. - 1278/2010. (XII.15.) Korm. határozat - részlet”

Az egyetem kialakítása kulcsfontosságú szerepet játszik a hivatásos állományban lévők számára, hiszen fontos részét képezi az életpályamodellnek. A Kormány határozat bevezette a közszolgálati ösztöndíjat, miszerint aki ösztöndíjban részesült, és aláírja a szerződését, a végzettsége megszerzése után a közszolgálati szférában helyezik el, ahol a munkaerő rendkívül szükséges.

Jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen (NKE) különböző szakokon folynak a Katasztrófavédelem által elismert képzések, gesztora az NKE Katasztrófavédelmi Intézete. A korábban indult védelmi igazgatás szakok tantervéhez hasonló, kiforrottabb oktatási rendszerben történik a hallgatók képzése az új szakon. A képzés korábbi nevei (a teljesség igénye nélkül): tűzoltó mérnök, tűzvédelmi mérnök, katasztrófavédelmi mérnök. Az új rendszerű képzés kialakítása szélesíteni kívánja a humánerőforrás-gazdálkodás lehetőségeit, miszerint a motivációt, a hivatás iránti elkötelezettséget erőteljesebben támogatná. Ehhez szükséges az életpályamodell kialakítása. A képzési rendszerek összehangolása fontos szerepet tölthet be az új modellben.

Összefoglalás

Jelen tanulmány elkészítése során megvizsgáltam a katasztrófavédelmi szervek képzési rendszerét. Bemutattam a 2012. január 1-től a katasztrófavédelem képzési rendszerét, valamint moduláris tagolódását. A két különböző felépítésű rendszer kiépítése sok időt vett igénybe, de a régóta tartó átalakítások megszervezése az új jogszabályi háttérrel illeszkedve gyorsan alkalmazhatók. A jelenlegi rendszer elődjében a polgári védelmi és tűzoltó képzések jelentették a két fő szakmai irányt, amelyet a mostani megváltozott felépítésben az iparbiztonság is kiegészít.

Fontos szemponttá vált az oktatásban a 3-as tagozódás követhetősége továbbá, hogy ezeknek a szakterületeknek rendelkezésre álljon az alap-, közép-, és felsőszintű szakmai képzése. Már 2012. év előtt is több átalakításon esett át a katasztrófavédelem képzési rendszere, amely módosítások célja szintén a rendszer

teljes lefedettségének a biztosítása. A BM OKF nagy hangsúlyt fektet az oktatásra és az Oktatásigazgatási és Képzési Főosztályhoz tartozó NKE Katasztrófavédelmi Intézete egyre nagyobb szerepet kap a képzések tartalmának kialakításában is.

A módosításokból következik, hogy a képzéseknek a szervezeti felépítéshez is illeszkednie kell. Az összegzés során arra a következtetésre jutottam, hogy ezeket követnie kell a képzési rendszernek is.

Az NKE létrehozása a rendvédelmi szervek egységesítésének szempontjából is meghatározó, a katasztrófavédelmi szak tükrözheti a szervezet fontosságát és eredményességét. A vonatkozó szabályokhoz és azok átalakításához az oktatóknak és a megreformálásban részt vevőknek is alkalmazkodni kellett, ami hatással van a folyamatban lévő életpálya modell kialakítására is, mivel a szervezeti struktúra igazítása a már meglévő képzési rendszerhez nehezebb feladat, mint fordított esetben lenne. Elképzelhető, hogy az életpálya-modell kialakítása ismételt további változásokat fog generálni az új képzési rendszerben. Tanulmányom elkészítése során elvégeztem a fellelhető források és tapasztalatok összegzését, melynek során átfogó képet kapunk a katasztrófavédelem jelenlegi képzési rendszeréről.